

A MAGYAR RÁDIÓ ÉS TELEVÍZIÓ SZIMFONIKUS ZENEKARÁNAK ÚJVIDÉKI ESTJE

Újvidék művelődésének hosszú múltra visszatekintő, gazdag történetében is jelentős dátum 1985. május 20-a. Ezen a napon a város Európa zenei életének központja volt. Még ha ez inkább mások jóvoltából is történt, az esemény jelentősége akkor is kétségbevonhatatlan. Mert ez a nap jelentette Újvidék számára a 20. század „moment musicale”-jét.

Miről is van szó?

Az Európai Rádióállomások Szövetségének (EBU-UER) jelentős vállalkozása a Nemzetközi Koncertidény elnevezésű rendezvénysorozat egyik hangversenyét tartották először Jugoszláviában, mégpedig nem a köztársasági központok valamelyikében, hanem Újvidéken. Így lett egy estére a tartományi székváros Európa zenei központja, ahonnan Ausztria, Belgium, Finnország, Franciaország, a Német Szövetségi és Demokratikus Köztársaság, Nagy-Britannia, Magyarország, Olaszország, Norvégia, Spanyolország, Svédország, Svájc és Amerika meg Ázsia kilene országának hallgatói hallgatták helyszíni közvetítésben a Magyar Rádió és Televízió Szimfonikus Zenekarának hangversenyét.

Az esemény kapcsán, a koncertkritika gyakorlatával ellentétben, elsősorban három fiatal művész nevét kell megemlíteni: Ivo Josipović jugoszláv zeneszerzőt (1957), Szabadi Vilmos magyar hegedűművészt (1959) és Jukka-Pekka Saraste finn karmesterét (1956).

Ivo Josipovićot (Zágrábban végzett Stanko Horvatnál) több kamara, ének- és zenekari mű szerzőjeként ismerjük, állandó résztvevője a Jugoszláv Zenei Alkotók abbáziai tribünjének, a Zágrábi Biennálének, számos nemzetközi elismerés és értékes díj birtokosa, s ilyenképpen nem meglepő, hogy a Jugoszláv Rádió és Televízió őt kérte fel, írjon zeneművet a rendezvény számára. Josipovićot az esztéta és filozófus E. Fink *Epikurosz kertje* c. műve inspirálta. A zenemű nemcsak címét köszönheti Fink esszéjének, hanem szélsőséges hangulatát (1), végtelenül egyszerű pasztorál hangulatot keltő harmonizálását (2), ismétlődésekre épülő ritmikusságát (3), légies könnyedségét (4) és extatikus, népdalszerű ritmus- és dallamasszociációit is. Ivo Josipović műve ügyes hangszerelésű, élénk és határozott hangulatú, logikus vonalvezetésű, tömör szerzemény, melyet erőből duzzadó, hatásos finálé koronáz. Értékéből semmit sem von le, hogy szerkezetileg szembetűnően laza.

Ezen az esten ismertük meg Szabadi Vilmost, a budapesti Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán végzett fiatal hegedűművészt, két nemzetközi hegedűverseny győztesét, számos európai ország hangversenypódiumának sikeres szereplőjét, aki ezúttal Bartók Béla Második hegedűversenye (1938) szólóját játszotta. Ez a hegedűre és zenekarra írt mű Bartók legérettebb alkotása, a korszerű zeneirodalom legtöbbször előadott remeke, lehetővé tette, hogy csodáljuk és élvezzük Szabadi Vil-

mos tehetségét: kristálytisza tónusát a virtuóz dallammenetekben (a mű gazdagon díszített első témájában, a rövidebb szólamában és az első tétel — Allegro non troppo — őrző befefező részében), játékának meleg dallamosságát és a téma transzformációihoz való alkalmazkodását (a bevezető témától kezdve a második tétel — Andante tranquillo — hat variációjáig, melyek groteszk fordulatokkal ámtanak el) és ritmikái precizitását (az első tétel mindkét témájának és a harmadik tétel — Allegro molto — rondószerű részének előadásában, melyet játékaival szinte átköltött). Szabadi Vilmosban egy nagy művészegyéység lüktető hullámzását, hódító áradását fedeztük fel és csodáltuk.

A karmester, a finn Jukka-Pekka Saraste, aki a helsinki Sibelius Zene-művészeti Főiskola hegedű és karmesteri tanszékén fejezte be tanulmányait, a három fiatal művész közül a legnagyobb nemzetközi hírnévvel érkezett. Európa-szerte több zenekart irányított, és a legnevezebb finn együttesekkel vendégszerepelt Amerikában és Ausztráliában.

Jukka-Pekka Saraste, meggyőződhetünk róla, szuggesztív, pontosan irányító karmester, aki elképzeléseit meg tudja értetni a zenekarral és a zenészeket maximális együttműködésre ösztönzi. Csak látszólag csökkent a finn karmester művészi értékeit az a tény, hogy a Magyar Rádió és Televízió Szimfonikus Zenekara világhírű együttes, amelyet eddig olyan nagyságok is vezényeltek, mint Claudio Abbado, Sir John Barbirolli, Fricsay Ferenc, Otto Klemperer, Jean Martignon, Lovro von Matačić, Kirill Kondrasin és Leopold Stokowsky. Szép és meghatározó volt a karmester fiatalságának és a zenekar tapasztalatának egysége és kölcsönös megbecsülése, amit a hangverseny folyamán az egyik szerzeménytől a másikig, tételtől tételig, taktustól taktusig észleltünk. Ebben keresendő a fellépés sikerének titka. A karmester és a zenekar lelkiismeretességét és magas fokú hivatástudatát példázza, hogy egyforma lelkesedéssel, tisztelettel és odaadással szólaltatták meg nemcsak a hangverseny központi számát, Bartók hegedűversenyét, melynek tolmácsolása a szólistának, a dirigensnek és a zenekarnak is teljes mértékben megfelelt, s így együttműködésük már-már magától adódó, hanem az elsőként hallott Josipović-szerzeményt és a befefezőként előadott Robert Schumann-szimfóniát, melyeket százötven évnyi stílustávolság választ el egymástól. Hogy ez ilyen színvonalon sikerült, az az előadók mesterségbeli tudását, biztonságát, ritmusérzékét bizonyítja.

Az est befefező számaként a nagy német romantikus, Robert Schumann II. szimfóniáját hallottuk, melyet ritkán adnak elő. A mű írásakor a szerző lelki egyensúlya már megbomlott. Nem véletlenül támadt az a gondolatom, hogy ilyen vakmerőséget, hogy ezt a ritkán játszott művet megszólaltassák, csak magabiztos karmesterek engedhetnek meg maguknak, akik maradéktalanul bíznak az általuk vezetett zenekarban. Jóllehet, Schumann szimfóniájáról alkotott véleményünk mitsem változott,

de arról megbizonyosodtunk, hogy az olyan kivételes képességű művészek, mint amilyen Jukka-Pekka Saraste és A Magyar Rádió és Televízió Szimfonikus Zenekara „vakmerősége” — kifizetődik.

MARIAS Zoltán fordítása

Bogdan RUŠKUC

K É P Z Ő M Ű V É S Z E T

A KIBONTAKOZÁS FELÉ

Szajkó István szabadkai festő és grafikus az utóbbi időben mind többet hallat magáról. „Jó kritikája van” — szoktuk mondani, s valóban így igaz, mert elismerő szavak és díjak övezik, mintegy jelezve: azoknak a szabadkai festőknek az utódjába lép, akiknek neve túljut szűkebb környezetük határain.

Szajkó szinte berobbant képzőművészeti életünkbe, úgy jött a zágrábi akadémián szerzett oklevéllel a zsebében (Nikola Reiser tanítványa volt), hogy eleve oda kellett figyelni arra, amit csinál. 1978-ban Josip Skenderovićtyal rendezett érdekes grafikai kiállítást a palicsi Vigadó teraszán, találó címmel: Kontaktus 78. S ez a cím jelezte a két akkor induló képzőművész akaratát: kapcsolatot teremteni a közönséggel, s ha kell, ráerőszakolni a látogatóra az alkotást, hogy végül is mű és közönség teremtsen kapcsolatot egymással. Grafikai lapjaikat úgy helyezték el, hogy a közönségnek valóban beléjük kellett botolniuk. Már ezen a kiállításon fel kellett figyelnünk Szajkó új, tehát konvencióktól mentes témáira, s kibontakozásban levő sajátos hangjára is.

Bár nem szerepel gyakran, indulása óta hol itt, hol ott, de többnyire jól megválogatott helyeken állít ki. Két évvel a palicsi tárlat után az istriai Groznanban mutatta be rajzait az ottani művésztelepen, majd a belgrádi Ifjúsági Otthon következett. Volt már kiállítása az ismert szabadkai képkeretező mesternél Franzer Istvánnál, állított ki Zomborban, Eszéken és Újvidéken, vendége volt a Zágráb melletti Galzenica képtárnak, s a szegedi Móra Ferenc Múzeum képtárának is.

Fölfutása valóban gyors volt. Ennek bizonyítéka, hogy részt vett a modern vajdasági képzőművészetet Párizsban bemutató kiállításon is. A dicséretekben eléggé fukarkodó belgrádi és zágrábi kritikusok is fölfigyeltek munkáira, szűkebb pátriája pedig előbb a Nagypáti Kukac Péterről elnevezett díjjal jutalmazta 1983-ban, majd tavaly elnyerte Szabadka város legrangosabb művelődési díját, a Bodrogvári Ferenc-díjat is.